

РЕЦЕНЗИЯ

**за дисертационния труд на
Николай Стефанов Гурбанов,
докторант към**

**Факултет „Музикален фолклор и хореография“
Катедра „Теория на изкуствата“,
Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство
„Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив,**

на тема:

**„СЮИТИТЕ НА КОСТА КОЛЕВ ЗА ОРКЕСТЪРА ОТ БЪЛГАРСКИ
НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ“**

**за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство**

**РЕЦЕНЗЕНТ: проф. дн Марияна Булева-Петрова,
Катедра „Музика“, Педагогически факултет,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“**

Дисертационният труд на Николай Гурбанов е насочен към защита, като са спазени всички изисквания от *Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България* и *Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в АМТИИ*. Представеният текст и научни публикации покриват Минималните национални изисквания.

Авторът на дисертацията е магистър по специалност „Дирижиране на народни състави“, притежава професионална квалификация по специалност „Педагогика на обучението по музика“ – преподавател по народно пеене и е асистент по дирижиране на народен хор и дирижиране на народен оркестър към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Прави впечатление неговата забележителна обществена, организационна, творческа и научна активност като: директор или учредител на събори, конкурси, периодично издание, член на журита, носител на награди, (съ)автор на сборници, учебни пособия, статии и доклади, монография. Едва 28-годишен той притежава необходимите компетентности за поемане на високи отговорности, за инспириране и реализиране на смели инициативи и така постига впечатляващо личностно присъствие в различните съвременни форми на съществуване и претворяване на българския музикален фолклор.

Тези качества и способности обясняват успешно извършената мащабна подготвителна и паралелна дейност при създаването на дисертационния труд, която обуславя съществените практико-приложни приноси на докторантурата:

1. *Издирването на ръкописите на неиздадените сюити и реализирането на компютърен набор на нотните текстове.* Вложеният огромен труд в тази посока не само е подсигурил оформянето на нотните примери към анализите, но със сигурност е изиграл съществена роля за вникване в детайлите на композиторската техника чрез препис на партитуриите – да си припомним, че този метод за разгадаване на тайните на творчеството е бил част от обучителната практика на много велики музикални творци в миналото.

2. *Проведените интервюта с личности, които са имали творчески контакти с Коста Колев.* Тази „колекция“ (Приложение № 4) от споделени спомени и впечатления от личността и музиката на композитора, както и от множество факти притежава висок коефициент на информативност. Тя има изключителна ценност и за настоящото, и за бъдещи изследвания върху историята на съхраняването, обработването, концертното и медийното представяне и разпространение на народната музика.

3. *Описите на нотни издания и аудио записи,* които дават пряко отражение и върху дисертационния текст, особено в главата, посветена на т. нар. „инструментално-песенни сюити“.

4. *Систематизирането на разпръснати в множество публикации данни за Коста Колев и историята на оркестъра от народни инструменти.*

Дисертационният труд е в обем на 154 страници основен текст, библиография, включваща 106 източника, Приложения. Разработката е структурирана в Увод, три глави и заключение. Втора и трета глава съдържат основните аналитични наблюдения, като същевременно имат и допълнително съдържателно натоварване, оригинално осъществено на огледален принцип: в началото на втора глава е изложена методологията и терминологичната система на изследването, а в края на трета глава е генериран теоретичен модел на стила на Коста Колев в музиката за оркестъра от народни инструменти.

Обектът на дисертационния труд – сюитите за оркестър от народни инструменти на Коста Колев – е конституиран, като основанията за неговата значимост и актуалност са представени убедително от автора. Обединяващ фактор е жанрът „сюита“, който обуславя всички останали аргументи: разгърнатата форма и драматургия; обхват на

музикален материал от различни фолклорни региони; представителност и връзка с цялостното творчество на композитора чрез интегрирането на реализирани от Коста Колев песенни обработки за именити народни изпълнители. Така обектът заявява своята базисна роля по отношение на изследователския предмет – той щедро предоставя възможността от него да бъдат извлечени ключови характеристики на авторския творчески стил, наречен от Георги Андреев (вж. Приложение № 4) „стилтът на народния оркестър“ и „първа плоча“ в културния градеж, превърнал се в емблема на една от съвременните практики на оркестрово музициране у нас.

За да предприеме своята аналитична работа върху творбите, Николай Гурбанов предлага класифицирането им в две големи групи: *инструментално-танцови*, в основата на които стоят преимуществено танцови мелодии с инструментална природа, и *инструментално-песенни*, изградени върху тематичен материал, представляващ мелодиите на народни песни. Тази класификация е напълно основателна, тъй като касае и типа мелодически материал (инструментален - вокален), и типа структуриране – коленно и, съответно, строфично. Природата на мелодическия материал определя и спецификата на хармонията, фактурата, оркестрацията и дава възможност композиторските подходи да се изследват и обобщят на основата на вторична жанрово диференцирана характеристика по линията танц – песен.

Дисертацията на Николай Гурбанов съдържа един много съществен принос, който трябва да бъде изтъкнат на първо място, тъй като е пряко свързан с осъществяването на аналитична работа върху изследователския обект. Ще определя това постижение на младия автор като *образцов теоретичен подход по отношение на методологичната и терминологичната база на изследването*. Съответните текстове от дисертационния труд са оформени в статия, приета за печат в поредния „терминологичен“ брой на списание „Българско музикознание“. Самата плодотворна идея на списанието (превърнала се вече в традиция) периодично да се разглежда сложното състояние на съвременната терминология, има много сериозна причина: в последните десетилетия музикалната терминология, от една страна, динамично се обновява, а от друга, смислово се разслоява поради пренатоварване дори на най-популярните музикални термини със значения, които идват от различни школи или от „масова“ употреба на тези термини върху исторически по-късни стилове спрямо момента на тяхното утвърждаване с класическото им значение. *Ето защо изискването за уточнена и аргументирана от даден автор терминология днес надхвърля по важност принципното изискване за системен терминологичен апарат*. Николай Гурбанов много

ясно е осъзнал и много точно е заявил допълнителния проблем, произтичащ от неговия изследователски обект – „...музика, която, от една страна, съхранява националната и регионална специфика на фолклорния прототип, а от друга, работи със средствата на професионалната музикална култура от европейски тип.“. Напълно споделям и следващото твърдение на автора: „Творческият синтез, който има различни характеристики при различните композитори, не предполага обаче автоматичното генериране на съответстващ терминологичен синтез. Причините са много – и в индивидуалността на музикалните творби, и в „твърдостта“ на термините, които носят тежестта на цялата теоретична система, в която са „изковани“. Това изисква гъвкавост и адекватност на подходите, с които изследователят „настройва“ своя понятиен апарат, за да навлезе в света на едно специфично музикално явление.“ (с. 54)

Николай Гурбанов се е справил блестящо с отговорната и сложна за един млад изследовател задача да обедини и ясно да очертае границите на употреба на терминология, която приижда от две различни самостоятелни системи – теорията на българския музикален фолклор и теорията на класическата професионална музика. Веднага ще направя една важна уговорка: в тази своя обобщена оценка аз визирам авторския подход към проблема, а не само (и не толкова) конкретните му решения. Възприетата от Гурбанов теоретична обосновка (преминала през тройна проверка: изходно-емпирична – теоретична – потвърждаващо-емпирична) може да бъде приета или отхвърлена от бъдещи изследователи, може да разкрие своята продуктивност по отношение на други стилове, или да не получи такъв резонанс. *Но при всички случаи всеки бъдещ изследовател може да ползва като модел самата методология за съграждане на синтезна терминологична база с авторска аргументация относно избора на всяка теоретична категория и възможностите за нейното интегриране в система.* Поздравявам автора и научния ръководител проф. д-р К. Бураджиев за този изключително съществен принос на дисертационното изследване!

Що се отнася до конкретните решения, предложени от Николай Гурбанов, намирам че те са изключително сполучливи. Специално ще открия: обоснования синтез между коленната структура и класическото формообразуване; актуализирането на термина ладотоналност, който дава шанс за проследяване на богатата ладова и тонална драматургия на творбите; дефинирането и формализацията на явленията ладова модулация, мутация, мобилност; прецизирането на фактурните термини върху базата на цитирания труд на Божидар Абрашев.

Във втора и трета глава авторът предлага цялостни анализи на 16 сюитни творби от Коста Колев, придружени от високоинформативни схеми на структурата и ладотоналното разгръщане. Анализът на всяка сюита се предшества от данни относно времето и повода за нейното създаване, както и от характеристика на мелодическия материал. С особена ценност (както вече беше изтъкнато) е издиреният песенен материал във втория тип сюити, както и изтъкнатите регионални характеристики на съответните танцови мелодии. Чрез въведената формализация ясно се проследява ладотоналната драматургия, майсторството на композитора в съграждането на композицията във формално и звуковисочинно отношение. Периодично въвежданите обобщения натрупват поетапно очертаващите се типични творчески подходи, които в края на дисертацията стават база за извличане на „теоретичен модел“ (т. 3.4) на композиторския стил. Той е съграден по линията на различните компоненти на музикалния език и неговата логическа организация: оркестрация – фактура – хармония – структура.

Авторът на дисертационния труд Николай Гурбанов е с изградени качества за разгръщане на изследователска дейност. Той владее уменията да прилага успешно методите систематизация, класификация, анализ, тълкуване, сравнение, синтез. Познава базисната литература в сферата, в която работи. Изключително радващо е позоваването на такива съществени разработки на българското музикознание като трудовете на Стоян Джуджев, изследванията на Светла Абрашева, Искра Рачева, на съвременните етномузиколози Лозанка Пейчева, Венцислав Димов, Горица Найденова, на класически трудове в областта на музикалната теория, на изследователите на оркестъра от български народни инструменти като Божидар Абрашев, Милчо Василев и др. Това е заявка за бъдещо развитие.

Считам, че изследването трябва да бъде издадено като монография. Ако авторът предприеме такава инициатива, бих препоръчала: 1) да осмисли по-внимателно отношението фактура – оркестрация и 2) да приобщи в самия текст по-активно изказаните в интервютата от Приложение № 4 наблюдения върху творческите подходи и стилови характеристики в музиката на Коста Колев.

В заключение давам своята пълна професионална подкрепа и убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Николай Стефанов Гурбанов образователната и научна степен „доктор“.

09. 09. 2021

Рецензент:

(проф. дн Марияна Булева)